

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/7, p. 93-106

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.11338>

ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

Article Info/Makale Bilgisi

✍ Received/Geliş: 05.01.2017

✓ Accepted/Kabul: 21.03.2017

✍ Referees/Hakemler: Doç. Dr. Ahmet AKKAYA – Doç. Dr.
Muhammet KOÇAK

This article was checked by iThenticate.

TÜRK KÜLTÜRÜNÜN İMGE DOKUSU: ŞİİR

*Melik BÜLBÜL**

ÖZET

Anlam, ruh ve kültür taşıyıcısı olan dil, edebiyatın tüm alanlarında kullanılan malzemedir. Yeni anlamlar yaratımı süreçlerinde ise, sanatlı dil kullanımlarının etkisinin önemi bilinmektedir. Sanatlı bağdaştırmalar ile kelimenin anlamına yeni anlamlar aktarılır. Kanatlı sözcük metaforu bu anlamda yerini bulmaktadır. Dil, sanatsal bir işlev üstlenmek durumunda kaldığında, üst perdenen bir dil kullanım becerisine gereksinim olur. Dil hem şekil olarak ve hem de anlam olarak yeniden boyutlanır. Şiir, edebiyatın bir türü olarak, bu üst perdenin en ince ayarlarının yapıldığı evrendir. Şairin düş dünyasının en gizil evrenine bu sayede ulaşmak mümkün olur. Kültür, tarih ve sanat bağlamında da milletlerin kalıcı olmasını sağlayan en dinamik güç, şiir geleneği ve bu gelenek içinde yer alan, o millete özgü dil kullanımlarıdır. Bir milletin ana özellikleri arasında bunları saymak mümkündür. Toplumun tarihsel, kültürel ve sosyal geçmişinin rafine olmuş kodlarını ancak şiir türünde yakalamak mümkündür. Estetik düşüncenin en ince uzantıları şiir dilinde saklıdır. Bu çalışmada, Türk edebiyatının önemli türlerinden olan şiir türünün imge dokusu örneklerle irdelenmeye çalışılmıştır. Tarihsel bir süzgeçten geçirilerek genel çizgileriyle şiir türünün esrarlı etkisi ve özel çizgilerde de Türk şiir geleneğinin anlam oluşturunca zengin imge repertuarından damıtılan küçük bir seçkisi, çeşni halinde sunulmaya çalışılmıştır. Çalışmada yöntem olarak okuma, yorumlama, belgeleme ve imgesel irdeleme yaklaşımlarından yararlanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türk kültürü, şiir, imge, edebi metin, anlamsal derinlik.

* Prof. Dr. Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Alman Dili Eğitimi ABD. El-mek: bulbulm@atauni.edu.tr

IMAGE TISSUE OF TURKISH CULTURE: POETRY

ABSTRACT

Language, as the conveyer of meaning, soul, and culture, is a device used in all areas of literature. In the process of creating new meanings, the effects of significance of using literary language is known. Artistic syncretism give meaning a word new meaning. The winged word metaphor find meaning in this sense. When the language has to assume artistic function, it is necessary to use language at the top level. Language is reformed both as a shape and as meaning. Poetry, as a genre of literature, is the step in which the finest settings of this level are performed. It is possible to reach the secret universe of the poet's dream world in this way. Also in terms of culture, history, and art, the most dynamic power that enables the nations to be permanent is poetry tradition and language peculiar to that nation involving in this tradition. In this study, the image of texture of poetry, a significant genre of Turkish literature, was tried to be examined with examples. The mysterious effect of poetry genre passed through a historical filter with its general lines and a short anthology of Turkish poetry tradition distilled from its meaningful image repertoire with its specific lines were tried to be presented. Among the main features of a nation, it is possible to count them. It is only possible to find out the refined codes of society's historical, cultural and social past in the form of poetry. The finest extensions of aesthetic thinking are hidden in poetry. In the study for methodology, approaches of reading, interpreting, documentation, and imaginary examination were used.

STRUCTURED ABSTRACT

Language, as a carrier of meaning, spirit and culture, is the materiel used in all areas of literature. In the process of creating new meanings, the uses of artistic language has a great importance. When the language has to assume an artistic function, it is necessary to have a skill of using an artistic language. Poetry, as a genre of literature, is the world of using this artistic language. In terms of culture, history and art, the most dynamic force that enables nations to be permanent is the tradition of poetry and in this tradition the use of a specific language belong to that nation. In this study, we tried to analyze with examples the image texture of poetry, which is one of the important types of Turkish literature. We tried to present diversely mystical effect of poetry by straining historically in broad strokes and a small selection distilled from the meaningful rich image repertoire of Turkish poetry tradition in special lines. Reading interpretation, documentation and imaginative discussion approaches were used in this study.

Language and culture are the dynamics of nested two world witnessed to the process of creation. The linguistic fact, therefore, has a mobility that can find new definitions even in our time. Culture, as a carrier of language, exist also with the continuity of language. The eternal national values of every nation have traces of artistic signs of that nation. Literature, by this means being the component of language and culture,

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/7

perform an artistic task by synthesizing them together. Some societies carry out their philosophical activities via literature. Literature can be considered the most productive source of dream and thought. As for poetry, being the most viscous form of language, it is involved in creation process as an artistic domain in literature. Creating image via writing, in other words creating of meaning, manifest itself with this process. That is to say, it is an approach that emphasize looking at external world emotionally not with the mind (Özdemir 2002, 204). In a sense, poetry, language of poetry and poetic occupations are the process of recreating of meaning with a higher pronunciation-creation in literature.

It can be said literally that the most important art domain of image universe of Turkish culture is poetry and tradition of poetry. It is necessary to pay attention to the importance of poetry in terms of being both a materiel and a carrier of cultural activities and carrying of literature effect to a universal level. When considered together with the close and distant past in terms of Turkish history, poetry emerging from Scythian, Hun and Gokturk can be regarded as an important field of art, which always takes place in social, cultural and economic life before and after Islam. In the recent history, we are also witness to the world-famous masters of poetry and folk poetry by the way. From religious motifs to ordinary thematic sections of everyday life, Turkish culture can take place in poetry. The detected oldest written texts of Turkish language and literature are the obelisk that belongs to the end of VII century and the first half of VIII century. Among them, Orhun Inscriptions in the name of Kültigin in 732, Bilge Kagan in 735, Tonyukuk in 720 are among the masterpieces of Turkish language and literature and history both their contents and their excellent language and styles.

Genesis, Saka, Oguz Kagan, Gokturk, Uygur, Manas epics are among the Turkish epics reached from this period to nowadays. Dede Korkut Book, which has been written in XIV century, is important in terms of both the content and the perfection of language and style. Turkish literature produces works like poetry, story, essay, humor and criticism translated world languages in old and new formats. The tradition of oral literature is widespread in the form of religious literature and the most famous is mevlit that reads in holy nights. Nasreddin Hodja was introduced to the world culture in the folk literature and the historical culture structures were kept alive with folk dances and visual arts.

Poetry is the most important genre of the literary world with the existence of thought and language. Especially, it has a magical power on the reader that they can be touched with its own language. Contribution of poetry to the meaning world of the Turkish literature is divine enough not to be underestimated. In this sense, at the point where the history, science, aesthetic, thought taking part in the Turkish art world meet the meaning, we can feel the effect of creation and production of poetry substantially. The true definition of poetry is deep emotion recalled in the reader through the style and as its extension, the creation of new thought and meaning layers. Poetry as a literary genre can be considered as the most important genre in terms of creation of meaning.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/7

It is possible to see the most effective and permanent visual texture of Turkish culture in subject about poetry genre foregoing. Turkish poetry, which has taken its place in the history scene by creating a permanent and effective meaning world, has pioneered the creation of the most striking and various images layers with its tradition and structure.

Keywords: Turkish culture, poetry, image, literary text, semantic depth.

Giriş

Dil ve kültür olgusu, içiçe geçmiş iki evrenin yaratım süreçlerine tanıklık eden dinamiklerdir. Dil olgusu bu yanıyla, zamanımızda bile yeni tanımlar bulabilen bir devinime sahiptir. Kültür de dilin taşıyıcı rolü içinde, dil ile varlığını devamlılığa eklemleyen bir işlevle kendini var kılmaktadır. Her milletin varlık hazinesi içinde kendi değerini ebediliğe armağan eden milli değerleri, o milletin sanatsal göstergelerinden izler taşır. Edebiyat, bu yanıyla dil ve kültür bileşenlerini kendi bünyesinde içkin kılan, onları sentezleyerek aynı potada eriten; sanatsal bir görevi yerine getirir. Kimi toplumlar da felsefi faaliyetlerini edebiyat yoluyla gerçekleştirir. Edebiyat, düş ve düşünce üretiminin en verimli yatağıdır denebilir. Şiir ise, edebiyat evreninde dil düzeyinin en ağıdalı biçimiyle kendini gösteren bir sanatsal alan olarak yaratım süreçlerine katılmaktadır. Anlam yaratımı denebilen, yazı yoluyla imge oluşturma bu süreçle kendini göstermektedir. Yani *dış dünyaya akıl gözüyle değil, duygu gözüyle bakmayı* öne alan bir yaklaşım. (Özdemir 2002, 204). Bir bakıma edebiyat uğraşısı içinde, daha üst bir sesletimle-yaratımla yeniden anlam oluşturma sürecidir şiir, şiir dili ve şiirsel uğraşılar.

Türk kültürünün imge evrenini oluşturan en önemli sanat alanı, şiir ve şiir geleneğidir dense aşırılığa gidilmiş olmaz. Şiirin, hem kültürel faaliyetlerin malzemesi ve taşıyıcısı olması ve hem de edebiyatın etkisini evrensel düzeye taşıyan bir görev üstlenen yanı olması bakımından önemine özenle eğilmek gerekir. Türk tarihi bakımından yakın ve uzak geçmişi ile birlikte ele alındığında, şiir İskit, Hun ve Göktürklerden çıkan İslamiyet'ten önce ve sonrası dönemlerde sosyal, kültürel ve ekonomik hayatın içinde her zaman yer bulan, önemli bir sanat alanı uğraşısı olarak değerlendirilebilir. Yakın tarihimizde divan ve halk edebiyatının dünyaca ünlü şiir üstatlarına da bu arada tanık olunmaktadır. Dinsel motiflerden günlük yaşamın sıradan tematik kesitlerine varıncaya dek, şiirin dokusu içinde Türk kültürü çok yanlı olarak yer alabilmektedir. Türk dilinin ve edebiyatının tespit edilebilen en eski yazılı metinleri VII. Asrın sonlarına ve VIII. Asrın ilk yarısına ait olan dikili taşlardır. Bunlar arasında yer alan 732'de Kültigin, 735'de Bilge Kağan, 720'de Tonyukuk adına dikilen Orhun Yazıtları gerek muhtevaları, gerekse mükemmel dil ve üsluplarıyla Türk dili ve edebiyatının ve tarihinin şaheserleri arasında yer almaktadır.

Bu dönemden günümüze ulaşan Türk destanları arasında Yaratılış, Saka, Oğuz Kağan, Göktürk, Uygur, Manas destanları sayılabilir. XIV. asırda yazıya geçirilen Dede Korkut Kitabı destan döneminin hatıralarını saklayan, gerek muhteva gerekse dil ve üslup mükemmeliyeti bakımından önem arz eder. Türk edebiyatı şiir, hikâye, deneme, mizah, eleştiri dallarında eski ve yeni formatlarda dünya dillerine çevrilen eserler üretmektedir. Sözlü edebiyat geleneği, dini edebiyat formunda yaygındır ve en meşhuru kandillerde okunan mevlittir. Halk edebiyatında dünya kültürüne Nasreddin Hoca tanıtılmış, halk danslarıyla ve seyirlik sanatlarla tarihi kültür yapıları yaşatılmıştır.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/7

Şiir ve İmge

Yunan felsefesinden günümüze kadar etkisini kaybetmeden süregelen, en çarpıcı tanımlarının yanı sıra **kanatlı söz**, ya da **kanatlanmış söz** (geflügeltes Wort) yakıştırması, şiir türünün imge ile organik bağına en açık örnektir. Yazının ya da sözün sanatsal bir değer olarak rutin kullanım kalıplarının dışına çıkması, şiir evrenine ilk adımın atılması demektir. Bununla da sınırlı değil elbette, sanatsal bağdaştırmalardan, söz sanatlarının en ince ve ritmik eklemlemeleri ile de yeni boyutlar kazanan bir yazım ve anlatım türüdür şiir ve şiir dili. Bu etkisi ile *şiir bir milletin dilini, duyuş ve düşünüş şeklini, bir toplumun bütün üyelerinin hayatlarını, şiir okuyan veya okumayan, büyük şairlerin adlarını bilen veya bilmeyen, kısaca yeryüzündeki bütün insanları etkiler*. (Aksan 1999, 28). Şiir türünün temel yapı taşı imgedir. Alexander Potebnya, *imgesiz sanat olamaz, şiir hiç olmaz* derken, imge ile şiirsel anlamın alımlamaya dayalı parametrelerine gönderimde bulunur. (Aktaran Aksan, a. e. 29). Şiirin, anlam katmanları içinde yeniden boyutlanabilirliğine ortam hazırlayan imge, anlama daha güçlü bir ikna etkisi ve güzelduyum hazı katar. Şiir dilinin ortaya çıkması, bu anlamda retorik biliminin işlevi ile yakından ilgilidir. Kökenleri antik dünyanın felsefi uğraşlarının söylem biçimlerine kadar uzanan bir disiplindir retorik. Sözün büyüğü gücünü ortaya çıkarmaya yarayan işlevi ile dinleyende derin etkiler ve izler bırakabilmektedir. İkna gücü, yönlendiriciliği, iletişime dönük çağrı etkisi, *konusmacının etik sorumluluğu, dilin kanıt yönü ile konuşmacının iletişim sürecini eğitim-öğretim konusu haline getirmektedir* retorik. (Bkz. Tepebaşı 2016, 9).

İmge kavramının şiir ile olan ilişkisi de, yine şiir dilinin söz sanatları ile anlamsal devingenliğe ulaşması nedeniyle, yeni anlam yaratımları olarak ortaya çıkmasında kendini göstermektedir. Yani bu bir bakıma, anlam yaratım süreci demektir. Şiir dilinin en önemli özelliği olan, okuyanda yeni zihinsel resimler-tasarım biçimleri oluşturması bu tanımın içine en uygun olarak yerleşebilmektedir. Şairin dilini yargılamak, bir belgeyle veya bir işaretle eleştiri yaptığımız için onu diğerlerinden ayıran ve güzel olan yanını kaçırıyoruz. Yalnızca şiir uzmanı için anlamlı olan konu hakkında –şiir hangi unsurla sayesinde düzyazıdan ayrılır; daha farklı olur?- sorusuna ne ruh çözümleme yönteminin ne de toplum bilimin söyleyeceği hiçbir şey yoktur. Bir eğretilme bir saplantı göstergesi olabilir, şiir olması bu yüzden değil de fakat acaba eğretilme olduğu için mi şiir olur, yani kendisinden hiçbir şey kaybetmeden, doğrudan bir dille ifade edilebilen bir içeriği bir tür dolaylama yoluyla anlamlandırma tarzı mıdır?

Şiir dilinin ya da şairlerin, dış dünyayı anlama ve aktarım biçimleri Özdemir'in ifadesiyle yansıtışları akılcı ya da mantıksal bir düzen içinde olmaz. (Özdemir, 204). Sanatsal algı formlarında kendi alımlamalarını biçimlendirirler. *Bu biçimlendirmelerin ürünleridir imgeler. Bir tür zihinsel resimler oluşturmaz, somutlaştırmalara gitmez*. Dil ve imge hakkında yapılan tanımlar ve açıklamaların oldukça geniş bir alana yayıldığı bilinmektedir. Dilin ne olduğu konusunda olduğundan çok, neye yaradığı, ne tür işlevler üstlendiği, dahası iletişim odaklı olarak, işlevinin bireyden topluma tüm iç ve dış anlatım sanatları ile bileşenlerini kapsadığı bilinmektedir. İnsanın düşünce etkinliğinin ürünü olan dil, anlatım ve bildirişim olarak ele alındığında konuşanın (gönderici) iletişim ortamı olarak, seçtiği konu hakkında anlaşılma yönüne dönük açıklamalarda bulunduğu bir araç olarak karşımıza çıkar. Bu bakımdan dil İnçe'nin dediği gibi, *...belli bir amaca uygun anlatım araçlarının oluşturduğu dizgedir*. (İnce 1993, 72). Sayısız tanımlara konu olan ve devingenliği, işlevselliği açısından da tanımlanması süreklilik gösteren şiir dili, diğer anlatım türleri de edebi/yazınsal olmak üzere, her gün yeni şablonlara dökülerek tanımlanma biçimlerini sürdürmektedir. Bunun nedeni değişen dünya, değişen yaşam koşulları ve dilin kuşatım alanı ötesinde olamayan, söze dayalı tüm bileşenlerdir. (Bkz. Bülbül, 2005, 13).

Türk Şiiri ve Örnek Çözümlemeler

Sözcüklerin, düşünce ve nesneleri imledikleri bazı yazın kuramcıları ve dilbilimciler tarafından söylenir. Ruhsalbilimsel dilbilimin de dil-düşünce ve sözce arasındaki ilişkilerin anlamsal ağına el attığı bilinmektedir. Sözcük- nesne, sözcük- düşünce arasındaki ilişki dilbilimsel-göstergebilimsel alan içinde değerlendirildiğinden (M.Riffaterre, J.Kristeva, ve F. De Saussure), yazınsal metinler düşüncelerin nesnelere (imgeden nesneye) biçiminde dönüşümünden, metinlerin sözcüklerden oluştuğu sonucuna varılmaktadır. Dilsel kavramlarla düşünsel etkinliğin harekete geçmesi, bir bakıma yazarın amacının (Intention) düşünceden önce sözcüklerin bıraktığı imgesel şablonlardan ortaya çıktığı düşünülebilir. (İnce, 2001, 20). Yazınsal yaratı varlığını ve sürekliliğini koruyabilmesi için, vazgeçilmez bir derinlik olan bu olguya gereksinim duyar. Bu olgu imgedir. Belli sanatsal yasalarla biçimlendirilmiş, **üretilmiş bir nesne** olarak ele alınabilir imge. Bir kavram olarak insan zihninde bir yankılanmadır imge. Zihinsel bir yansıma. Okur, yazarın bildirisini alımlama sürecinde bu imgesel güç ile sözcükleri ve göndermeleri olan nesneleri ayırmaştırır. Ayrıntılandırıp özümser. İmge, okurun imgeleminde (zihinsel sürecinde) gerçekleşir. *İmgenin resmi yapılmaz ama, imge olmadan resim (zihinsel tasarım) gerçekleşmez.* (a. e. 116). Derken İnce, yapının oluşturduğu imge, kendi dışında okurun zihinsel sürecinin üretimsel uzantısıdır demek istiyor olmalı.

İmgenin, yazınsal yaratının başat öğelerinden biri olduğunu, onun anlamı dışlaştırarak/soyutlayarak, sözcük ötesi alanlara çekerek, çağrışımsal düzlemler oluşturup, estetik yönden ona anlam kazandıran, somut algılanabilir bir duygu uyaran olduğuna tanık oluruz. Ama Ezra Pound'un imlemesi de, imge hakkında bize ufuk açıcı olabilmektedir, *...bir anlık bir zamanda zihinsel ve duygusal şeylerin, karışımını gösteren bir şey,* (Aktaran: Wellek & Warren 2003, 251) saptamasıyla imgenin, resme dönük varlığından öte, zihinsel bir yaratım, bir tasarım, bir düşünceler özdeşleşmesi ve bileşeni olarak tanımladığına tanık olunur.

Bu bağlamda edebiyat için önce ağılatır sonra düşündürür; felsefe için ise, önce düşündürür sonra ağılatır demek yerinde olur. Felsefe uğraşısında bir de hayrete sürüklemeyi unutmamalıyız. Edebiyat bu farkı estetik hazla verir. Âdem'in nesnel dünyaya bakıp ilk şoku yaşamasında saklı olan bir hayret ve güzelduyumla. Bu açıdan bu yazıyı, şair ve düşünürü ortak bir sezgi koduyla aynı anlam yumağı içine oturtmak yadırgatıcı gelmese gerek. Edebiyat da felsefede de yankılı bir çılgınlık sessiz sızısını tüm ayrıntılarıyla duyumsamak kaçınılmaz görünmektedir. Düşünür ve şair evrene aynı duyarlılık içinde ve sorgulayıcı bir bakışla bakmaktadırlar. Bunu bir bilgelik ruhuyla, kutsanmış bir yürekle ve bilinçle gerçekleştirirler: Şairce ve düşünürce. Bilgelik ruhunun ve kutsanmış yüreğin mistik daralmışlığı içinde, Tanpınar'ın zamanı delen ve düşünce çevrimini de tersine döndüren şu dizeleri edebiyat ve felsefenin ortak kodları olarak karşımıza çıkmaktadır: *Ne içindeyim zamanın/ Ne de büsbütün dışında/ Yekpare, geniş bir anın Parçalanmaz akışında.* Dizelerde görüldüğü gibi, filozofça bir söylemin şairce ritmine tanık olmamak elde değil. Düşünce akışının, başka bir boyutla buluşmasının dil ötesi etkisi gibi. İmgelerle oluşturulan girift ve estetik bir evren. Çöl sıcağına gökten düşen serin bir pınar sadeliğinde ve gizeminde. Felsefi olarak akla, edebiyat açısından ise, sezgiye ağırlık veren ve insanı sıkışmışlığın donukluğundan kurtaran bir nefes. Sanat ve felsefenin armonizasyonu gibi. (Bkz. Kerman, 2005: 32) Dünyanın dışında bir dünya yaratmak felsefe ile olduğu kadar, belki de ondan daha ileri ölçekte edebiyatta ve edebiyatla gerçekleştiği gün gibi açık olsa gerek. Her yazın ürününün ve o ürünün kurulduğu dönemin arka alanını oluşturan konseptin beslendiği bir felsefe anlayışının varlığı daha başka nasıl açıklanabilir ki zaten. Biri düşüncenin alışkanlığını kırıyor, bir diğeri ise dilin normal kullanım alışkanlığını. İkisi de işlev olarak durmadan yinelenen birer konsept. Yeni bir duruş ve tutum yaratma çabasında. Bu yeni tutum, yaşanan ve yaratılmak istenen yenedünyanın yeniden içeriklendirilmesi, anlamlandırılması yani yorumlanmasıdır ki, bu da felsefe yapmaktan başka bir şey değildir.

Burada edebiyat işlevi gereği, hem eğlendirmek sonra da düşündürmek gibi ekstra üretim-yaratım işlevleri üstlenir. Bu, onun doğasına özgü anatomisentrik yönelimdir. Yani insan açısından ve doğası gereği edebiyat ve gerçeklik yanyanadır. Tam da bu noktada Dağlarca'nın "Varlık" adlı şiirini, felsefi, ontolojik ve edebiyat üçgeninde anmak yerinde olur. Şair, şiirinde varlığı sancılı bir biçimde sorgulamaktadır. Bir filozof duyarlılığında ve kıvranışında: *Bir dert bulduk kendimize/ Daldan düşen yaprak için/...Rüzgâr gökte bir gezinti/ Üşürüz her akşam vakti*. Şairin bir filozof edasıyla duyumsadığı varlık sancısına tanık olmaktayız. Görüldüğü gibi bu sancı, varlık bilincinin altında yuvalanmış bir öznel gerçeğin imzasını taşıyor. Ama aynı sancıyı, felsefe dünyasından bir düşünürün belleğinden de duyabiliriz. Sadece edebiyattan duyulan sancının bellekle yetinmeyip, yürekle de hamule haline geldiğini vurgulamak farkıyla. Çünkü şair neyin varlığını ve sancısını sorgulamaktadır? Bu soru insana da, yaşama da, gerçeğe de, Tanrıya da uzanabilen açık uçlu bir sorgulamadır ki, bu edebiyatın doğasına uygun bir biyografinin gereğidir. (Geniş bilgi için bkz. Uygur 1985, 50-51). Görüldüğü gibi şairler, yukarıdaki dizeler bağlamında varlık bilinci, yaşam, zaman, anlam, sezgi ve özlem, aşk, gizem, hüznün, doğa, insan, bağlılık, öznel gerçeklik, sorgulama, benlik sorunu... vb. gibi motiflerle sarmallarmış bir imge evreni ortaya koymaktadırlar.

İmge olgusu mantıksal, felsefi ve sanatsal olarak değişik alanlarda da tanımlanabilir. Hayal, resim, timsal, sureti zihniye (Hançerlioğlu 1977, 74). vb. gibi anlamlara gelmektedir. İngilizce ve Fransızca Image, Almanca Imagerie (Wahrig 1987, 682) algılanabilir, zihinsel görüngü, tasarım, hayal anlamlarını taşımaktadır. Algı organlarımızla oluşan zihinsel yaratım, nesnelerin ayırdına varma anlamındadır. Belli çağrısı bulunan ve nesnelerle ilişkilendirilen imgeler, duysal, ussal (İnce 2001, 24) biçiminde imgesel öğeler vardır. Sanatsal yaratı ve bu bağlamda yazın açısından imge, özel bir yer almaktadır. İnsan öz çabasının, bilincinin bir ürünü olması bakımından, yazın olgusunu kendi iç bileşenleri yönüyle, sanatsal bir değer olarak ele alınabilir. Bu da insan belleğinde estetik düşlemler oluşturmakla gerçekleşebilir. Sanatçı (yazar) imgeleri, dış dünyanın uyarımlar ağıyla girdiği etkileşim sonucu alır. Tüm sanatsal yaratılarda düşüncüyü derinleştiren, renk cümbüşüne dönüştüren, ona çok seslilik ve renklilik katan, belli esneklikler kazandırarak üretime açık alanlar bırakan güç, bu zihinsel yaratıların ve yansımaların gücüdür. Yani imgedir.

Sular mı yandı, neden tunca benziyor mermer?

Suların da yanabileceği imgelemine uyandıran şair, okurda şok etkisi yaratarak, onu işlevsel bir iletişim ağına çeker. Renklerin gizemine vurgu yapan şair, okurda yine çağrışımsal yeni anlam yapıları üretimine katılması için uyarıcı, sarsıcı etkiler yaratır. Ezra Pound'da *imge mesajın kendisidir. Dilin ötesinde bir sözdür*. (Aktaran: İnce 1993, 54) derken imgeye yollama yapar ve dizelerinde yarattığı imgenin izlerini taşır okuruna:

Bu yüzlerin görüntüsü kalabalıkta;

Islak kara bir dalca çiçek yaprakları

Okurun imgeleminde yeni yaratılar ve anlamsal devinimler uyandıran yazar, nesnel gerçekliğin şiirsel (sanatsal) yolla duyumsanıp, algılanmasını ve üretime dönük olarak yeniden anlamlandırılmaya açık kalmasını amaçlar. Okurun devingenliği ve üretkenliği bu noktada işlerlik kazanacaktır. Yine burada renk, doğa, insan, yansıma, duyum, ateş, toprak (anasır-ı Erbaa) gibi motiflerden örülü imge evrenine tanık olunmaktadır.

Fikret, **Sis** adlı şiirini yazarken İstanbul'u kişileştirir. Onunla sıkıntılarını paylaşır. Ancak bu paylaşım daha çok tek taraflı bir serzeniştir. Çoğu şairin imge dünyasını bezeyen bu şehre "sen" diye hitap eder. Aslında onun kırgınlığı ve serzenişi İstanbul adı altında dolaylamalarla, çekinceli söylemlerle yüklediği dönemin sorunlu yönetimi ve düzenidir. Servet-i Fünun dönemi kuşağı, yaşadığı olgular karşısında genel olarak yılgın, ümitsiz, çaresiz ve yalnızdır. Bu ruh haliyle Fikret ve dönem şairleri kendi düşlemlerinde yoğun bir imge alanı yaratmaya elverişli ortamlar bulmuşlardır. Yapıtlarını derin ve çok boyutlu bir melankoliyle yapılandıran bu dönem şairleri derin bir yalnızlık acısı çeker. Fikret de bunlardan biri olarak, **Sis** adlı şiirinde yalnızlık ve ümitsizliğini tam da bu ruh hali içinde dile getirir. Akyol, Şiirimizde Büyük Şehir (1997) adlı çalışmasında "Sis" şiiriyle ilgili olarak yazarın ruh yapısının konturlarını şu ifadelerle belirler: "*Sis şiirinde İstanbul, **menfur** ve **melun** bir şehir olarak ele alınmış ve ağır hakaretlere hedef olmuştur.* Şair bu şiirinde İstanbul'u bir kişi olarak karşısına almış ve paradoksal benzetmelerle eleştirmiştir.(Akyol 1997, 13).

*Ey bin kocadan arta kalan kız gibi dul
Hala güzelliğinde tazeliğin büyüğü var.*

Bu dizelerde de yalnızlık, umutsuzluk, hayal kırıklığı, iç daralması, sıkıntı, kin ve nefret, hayat ve ölüm motiflerinin sarmalında kendini gösteren imge ağına rastlamaktayız. Bülbül (2007, 23), bu konu ile ilgili değerlendirmelerini yaparken,

Dönem şairleri gibi Fikret de, ruhunu tabiat, aşk ve hayal ile avutmaya çalışır. O, bu kötümserliği hepsinden daha çok duyar. **Sis** şiirinde Fikret'in kötümserliği, İstanbul'un maddi manevi bütün varlığına karşı duyulmuş kuvvetli bir nefret halinde kendini gösteriyor. Türk edebiyatında İstanbul, ilk defa bu şiir ile nefret duyulan ve kendinden kaçılan bir şehir olarak ele alınmıştır. Bu yönüyle **Sis** şiiri çoğu şairin ilham kaynağı olan İstanbul'a böylesi bir nefret duygusuyla yaklaşılana en çarpıcı şiirdir diyebiliriz. Fikret **Sis** şiirinde de olduğu gibi, nazmı nesre yaklaştıran öncülerdendir. Dönem dostu olan Halid Ziya da bunu yerinde görerek Fikret'i **nesr-i manzum** yarattığı için övmektedir. Şiir, bu yönüyle döneminin şiir dilinin olması gereken örneği bakımından oldukça çarpıcıdır. Şiirde kullanılan ifadeler açık, sade, anlaşılır, okurda sızılı bir diyalogun iniltilerini duyumsatan çağrışımlar yaratır. Bu sarsıcı etki daha ilk dizelerde duyulabilir. **Sis** sözcüğünün bu nedenle şair tarafından rastlantısal olarak seçilmediği, aksine bilerek önemsendiği düşüncesi de kendini hissettirmektedir, ifadelerini kullanır:

*Sarmış ufuklarını senin gene inatçı bir duman,
beyaz bir karanlık ki, gittikçe artan*

Türk kültürünün imge dokusu oluşturan şiir dünyası, edebiyatın en önemli türlerinde sayılabilir. Kullanılan dil ve anlatım özellikleri bakımından, okurun imgeleminde yeni anlam alanları yaratması şiirin en belirgin yapı özelliklerindendir. Şiir geleneğinin, Türk kültüründe en belirgin ve tanıtıcı dokuyu yaratması sayesinde ki, yüzyıllardan beri süregelen kuvvetli bir yazım ve anlatım geleneği oluşmuş ve bunun üzerine çağdaş şiirin yeni dokusu da rahatlıkla eklemlenebilmiştir.

Tarancı'da Özdemir Asaf'da, Cansever'de ve daha pek çok çağdaş şairin imge dünyasında bu geleneğin köklü izlerine rastlamak mümkündür.

*Bırakıp gidiyor anılarımı rüzgâr
Denize bırakılmış çöpler gibi
Yol kenarlarında birikmiş gereksiz eşyalar gibi
Geri veriyor ve çekip gidiyor usulca.
Bulanık bir havuzun yanında buluyorum kendimi
Bakımsız, taşları kırık bir havuzun yanında
İçinden koyu yeşil bir çocuğun baktığı
Çürümeye yüz tutmuş yaprak renginde
Ağlaması yağmurlu bir sundurmaya benzeyen
Kırık iskemleleri, çatlamış mermer masasıyla
Yağmurlu bir sundurmaya
Ve pencerelerde belli belirsiz bir kadın
Pencerelerde ve her yanda."
(Cansever, SK/ II, 2011:28)*

Şiirimiz, esen bir rüzgâr sonrası kalan izlerin gösterimiyle başlıyor; tıpkı karşısındaki bir resme bakarak gördüklerini anlatır gibi anılar/ denize bırakılmış çöpler/ yol kenarında gereksiz eşyalar, kalıntılar gibi söz öbekleriyle öznenin şiirde kurmayı arzuladığı dağınıklık havasının artırıldığını gözlemliyoruz. Birdenbire "bulanık bir havuzun yanında buluyorum kendimi" dizesi öznenin düş'te olduğunu haber veriyor: Ardından havuzu nitelermelerle açarak "bakımsız, taşları kırık/ içinden koyu yeşil bir çocuğun baktığı bir havuzun yanında" diye düş anlatısını geliştirerek sürdürür. Şiirde sözü edilen fark sözcüğün tam karşılığı nesnel bir farktır çünkü bir nesnenin diğerlerine göre önceliğini gösterir; bu nesne sundurma, yani yağmurdan, güneşten korunmak için yapılan ve arkası bir duvara verilen çatıdır. Sundurma şiirde iki kez yazılarak öne çıkarılmış önce pencerelerde ve her yanda bulunan belirsiz bir kadını niteler anlamda (ağlaması yağmurlu bir sundurmaya benzeyen) sonra yineleyerek ve yağmurun sundurmanın üzerinden akışını defalarca izleyen birinin bakışıyla sundurmanın yanına başka nesneler ekleyerek (kırık iskemleleri, çatlamış mermer masasıyla yağmurlu bir sundurmaya) benzeyen diye vurgulamıştır. (Bkz. Kızılçim 2016). Öznenin yaşamına hakim olan dağınıklıklar şiir diline de aktarılmış gibidir: Sonra rüzgâr ondan aldıklarını bu şekilde geri vererek çekip gider. Yine gitmeler üzerine kurulmuş bu şiirsel yapıda ikinci birim rüzgârın savurduğu diğer nesnelerle birlikte özneyi de bir yerlere sürüklemesi üzerine kurulmuştur. Zamanda ve uzamda bir yolculuğun ardından özne kendini büyük bir olasılıkla geçmişte (bulanık/ bakımsız/ taşları kırık) bir havuzun kenarında bulur. Öznenin algısına göre havuzun içindeki yansımada (çürümeye yüz tutmuş yaprak renginde) koyu yeşil giysiler içinde bir çocuk bakmaktadır. Çocuğun ağlaması (kırık iskemleleri, çatlamış mermer masasıyla) yağmurlu bir sundurmaya benzetilir. Ve belki de ortamdaki tek yerleşik öge olarak varlığı (belli belirsiz) bir kadın gösterilir: Bu kadın hem yerleşik bir evin somut pencerelerinde, hem de soyut olarak her yandadır. (İçinden koyu yeşil bir çocuğun baktığı/ Çürümeye yüz tutmuş yaprak renginde) havuzun suyunda yansıyan görüntüde bir çocuk kendini görür: Koyu yeşil

renk (çürümeye yüz tutmuş yaprak renginde) gösterilmiştir. Mevsime bağlı olarak çevresinde tanık olduğu anlık değişimler öznenin ruhsal durumunda da, şiirsel bağlamda seçtiği sözcüklerde de renk/ışık/ su türünden çeşitli yansımalar uyandırmıştır. Şiirin resimsel boyutu dikkate alındığında bir rengin bu renk insanların belleğinde sonbahar mevsimiyle karşılık bulan *çürümeye yüz tutmuş yaprak rengi*'dir ve özne tarafından tanımlanmış bu rengin (koyu yeşil) renk belirlemesi henüz tam olarak çürümemiş ama çürümeye yüz tutmuş (başlamış) bu dönüşmekte olan yaprak görüntüsü üzerinden yansıtılmıştır. (Bkz. Kızılçim a. e.).

Cohen (Aktaran Türkoğlu, 2016), şiirle halk arasında meydana gelen o günkü ayrılığın simgecilikle başladığını söyler ve şu saptamaları yapar. Ancak ona göre bu ayrılık bazen şairlerin özellikle kendileri tarafından yasaklanan bazı öğretisel anlayışların kısmen sorumlu oldukları bir yanlış anlamaya dayanır. Özellikle gerçeküstücülük, yanıltıcı görüşlerin yer aldığı bir dünyanın arkasında saklı ikinci bir dünya olarak koydukları “gerçeküstünün” alman idealizminden miras kalan kendi tanımlaması içinde bu yanılgıyı doruğa çıkardığını ileri sürer. Bunu yaparken dile ait olan şeyleri nesnelerin itibarına taşıyan özdeksel bir hatayı sürdürüyordu. Şiirsel bir evren yoktur, ancak şiirsel olarak onu ifade etme biçimi vardır. Şiir, yazılı dili konuşmaz. Ay pembe değil, güneş siyah değil, gece de yeşil değildir. Eğer öyle olsalardı, şair onları daha farklı söylemiş olurdu. Şair söylemek istediği şeyi asla doğrudan söylemez, nesneleri asla isimleri ile adlandırmaz. “Yeşil gece” deki yeşil renk, kendi nesnel rengi değildir. Bu yalnızca ikinci gösterilenin göstereni gibi işleyen birinci gösterilendir. Yazınsallığın gereği ilk anda anlaşılma sürecini durdurur ve gerçek anlamlandırılması içinde şiirsel dili işte bu şekilde özelleştirir. Şiir sistematik olarak kendine has bir biçimde alışılmamış bağdaşıklık kullanıyorsa, yalnızca dilin kurallarını sistematik olarak bozma yoluyla kendini inşa edebiliyor, çünkü söylendiği gibi gösterenden gösterilene giden direkt yol kapalıdır. Her zaman aralarına birinci gösterilen dikilir. Burada söz konusu olan şey dilin yapısından doğan bir olgudur ve bundan dolayı bu yapının öncelikle daha iyi anlaşılması için eğretilmelere bakmak gerekir.

Dilin sözle ilgili biçimlerine gelince, onların coşku gücü gönderme yaptıkları veya belirttikleri nesnelerle aynıdır. (Aktaran, Türkoğlu 2016). Hegel'in dediği gibi sözcükler “simgesel göstergelerdir” ve alıcının bilincinde nesneleri adlandırmaktan başka görevleri yoktur. Fakat daha önce gördüğümüz gibi iki tür simgeleme şekli vardır ve her sözcük yer aldığı iletinin yapısına göre gücül olarak bir sözcüğü veya bir başkasını çağrıştırma gücüne sahiptir. Her sözcüğün gücül iki anlamı vardır: düz anlam ve yan anlam. Sözlüklerde bulunan anlamlar düz anlamlardır. Sözcük göstergenin “bilişsel” niteliklerine göre tanımlanır. Duygusal nitelikler ve ya “üçüncü dereceden” nitelikler söz konusu olduğunda sözcük bir eğretileninin konusu olduğu zaman “mecaz anlamı” dışında yer bulamaz. Ancak sözcüklerin duygusal niteliklerinden hareketle tanımlandığı “bir yan anlamlar sözlüğü” oluşturmak olasıdır. Kırmızı orada “kışkırtıcı, şiddetli”, mavi “sakin, yatıştırıcı” anlamına gelebilir. Kuşkusuz böyle bir sözlük sağlam olmayan bir temele dayanır ve tanımlamalar bir sözlükten ötekine büyük değişiklikler gösterebilir. Çünkü yan anlamlar dili algılayanın algılama biçimine bağlıdır. Algılayandan algılayana değişiklikler gösterebilir. Ama yine de bu anlamlara deneyimsel bir temel getirilebilir ve yine onlara niceliksel bir değer verilebilir.

Bununla birlikte, Osgood (Aktaran: Türkoğlu: 2016, a. e.) ve çalışma arkadaşları tarafından gündeme getirilen “anlam ölçme” yöntemiyle, bu anlamlara deneyimsel bir temel getirilebileceğini ve yine onlara niceliksel bir değer verilebileceğini ileri sürerler. Onlara göre renk anlatımlarında birçok eğretilen somuttan somuta yer değiştirir. Örnek olarak *mavi saçlar* (Baudelaire), *sarı gözler* (Rimbaud), *yeşil gökyüzü* (Valéry) v.b. verilebilir. Renk sözcüğünün renkle nitelenemeyeceği gerçektir veya birçok durumda aynı zamanda niteleyemez. İkinci olarak, renk, özellikle renk heyecanlandırıcı yapıda ikinci bir gösterilenin göstereni olur. Mallarmé (Aktaran: Türkoğlu a. e.) “mavi akşam duaları”, “mavi yalnızlık” ve “mavi duygular” dediği zaman, burada gerçekten hayal

edilmesi olanaksız fakat başka türlü elde edilemeyen heyecanlandırıcı bir tepkinin uyandırma yöntemi olarak hiçbir imgesi yoktur. Şair betimlemeye çalışmaz ve dizenin “müzik” olmadığı kadar eğretilme de “betimleme” değildir. Şiirde eğretilme, düz anlamın ağırlıkta olduğu dilden yan anlamın ağırlıkta olduğu dile geçişe, yani ikinci dilde anlamını yeniden bulmak için birinci dilde anlamını yitiren bir sözcüğün yeniden geri dönüşüyle elde edilen geçişe bağlıdır. (Bkz. Türkoğlu a. e.). Renk anlatımları ekseninde kümeleşen imge evreni, mavi, yeşil, sarı gibi renk motifleriyle nesne-anlam ilişkisine yeni derinlikler kazandırır.

Yine Türk kültürünün imge dokusuna, şiir söylemi üzerinden geçmişe bir göz atacak olunursa, Türk halk edebiyatının dünyaca ünlü şair ve düşünürlerinden olan Yunus ve Mevlana'nın mistik kokulu ve derinlikli, giz dolu anlamlarla sarmallanmış dizelerine yer açmak gerekir. (Bkz. Şanlı, ve Dayanç, 2016: 573). Bu dokunun anlam desenlerinde, dil ve anlatım özelliklerinin en gizemli ve derinlikli yansımalarına tanık olunur. Anadolu Tasavvufu denince akla gelen en büyük iki mutasavvıf şüphesiz Mevlana ve Yunus Emre'dir. Gerek Mevlana gerek Yunus, Anadolu'dan çıkmış olmalarına rağmen bütün dünya tarafından sevilen ve saygı duyulan iki sufidir. Ortak noktalarından biri de ikisinin de hoşgörü ve insan sevgisiyle donanmış dünya görüşleridir (Karakoç, 1965, 9). Bu sayede Türk kültürünün şiirsel söylemi ile oluşturdukları kendine özgü imge evreniyle zaman üstü değer olarak varkalmışlardır. Bu iki dünyaca ünlü değerın birbirleriyle karşılaşması esnasında, şiir ve söylemi yoluyla karşılıklı gönül yakınlaşmalarını dile getirirlerken, ortaya çıkan atmosfer akılları esir alan güçtedir.

Mevlana sorar:

Pek güzel, pek sade giyinmişsiniz. Üzerinizde hırkanız bile yok, üşümez misiniz? Yunus Emre şiirle karşılık verir;

*Dervişlik dedikleri hırka ile taç değil.
Gönlün derviş eyleyen, hırkaya muhtaç değil.*

Mevlana beğendiğini belli eden bir hareket yaptı ve yine sordu; Pek doğru söylersiniz. Nasılsınız iyi misiniz? Nelerle meşgulsünüz? Ne yapar, ne eylersiniz?

Âşık Yunus yine şiirle karşılık verdi;

*Adımız miskindir bizim,
Düşmanımız kindir bizim.
Biz kimseye kin tutmayız,
Kamu âlem birdir bize.*

Yukarıdaki açıklamalardan ve söylem biçiminden de anlaşılacağı gibi, Türk halk edebiyatının şiir dünyası ile günümüz Türk edebiyatının yeni ürünleri içinde yer alan şiir türü arasından imge dokusu bakımından aynı kaynağın farklı kolları akmaktadır. Bu söyle biçimde de mistik derinlikleri olan imge evrenine rastlanmaktadır: Hırka, taç, gönül, derviş, miskin, kin, düşman, âlem... vb. motiflerle tezyin edilmiş imge deseni, insanın ve onun içsel derinliklerinin tanrısal boyutuna ışık tutmaktadır. Bu sayede yeniden boyutlanan dil. Şiir dili ile insan zihninde olduğundan farklı resimler çizerek yeni anlam alanları yaratmaktadır. Bu söylemin çağdaş uzantılarını Necip Fazıl'ın, şiir dünyasında yakalamak hiç de zor olmasa gerek. İnsanın iç dünyasını, mistik bir

derinlikle yazı desenine işleyen üstat, tasavvufî motifleri kendine özgü imge evreniyle bezeyerek, okurun düş dünyasına sunar.

*Akıl akıl olsaydı adı gönül olurdu
Gönül gönlü bulsaydı bozkırlar gül olurdu.*

Dizelerde duyumsanabildiği gibi, akıl ile gönül arasında bir yol kurmaya çalışan şair, akıl ile üst değer olan gönül bağı arasındaki açmazların ince ruh hallerindeki alımlama yetilerine bağlı ilişkiler olduğuna işaret eder. Akıl içindeki akıl ile gönül içindeki mutlak değer olan gönül, gerçek değerini mutlak değer içinde yer alarak tamamlayabileceklerinin imasına tanık olunmaktadır dizelerde. Bu imge oluşturma eylemidir. Yeniden anlam üretimi demektir. Hem de üst perdeden bir anlam evreni.

Doğal olarak bu arada Âşık Veysel’de söz etmeden geçmek olmaz. Çile insanının yeryüzündeki resmi. Dünya gözleri kapalı, gönül gözü ardına kadar açık olan şair, kara talihinin acısını aşk ile yoğurup gözyaşlarıyla savurmasını bilen gönül insanı. Seçtiği imge evreni, dinleyende dil içinde dili yaşatmanın büyük hazzını duyumsatmasını bilmiştir. Ender insanlarda görülen gönül inceliği ve sadeliği sayesinde zaman üstü bir değer olarak varlığını kalıcı kılmasını bilerek anlamlandırmıştır. Şairin, Türk kültür dünyasına armağan ettiği üst perdeden değerler, şiirlerindeki imge dokusu sayesinde ölümsüzlüğü tatmıştır.

*Ansızın kalbimde uyanan aşkın
Mübarek cemalin görünce coşar
Gerdan yaylasında gördüğüm köşkün
Adalet tahtını kurunca coşar*

*Âşıklar aşk meyin içmiş ezelden
Ne kuru tahtadan ne sarı telden
Dostun bahçesinde açılan gülden
Girip deste deste derince coşar*

Aşk, cemel, yürek, gerdan yaylası (kendine özgü imge deseni), köşk, adalet tahtı, aşk meyi, ezel, kuru tahta, sarı tel, dost, bahçe, gül, derin coşku... gibi motiflerle tezyin edilmiş imge manzumesi, dinleyende yeni anlam kümelenmelerine yol açmaktadır kolaylıkla. Bu süreçte güzel duyum, derin hislenme ile şiirin söylem evreninde yeni hazlardan da yararlanma imkânı yakalanmış olmaktadır.

Sonuç

Şiir, düşünce ve dil varlığı ile edebiyat dünyasının en önemli türlerindendir. Özellikle barındırdığı dil dokusu bakımından okurunda derin hislenmeler meydana getirebilen bir büyü güce sahiptir. Türk edebiyatının anlam evrenine olan katkısı, küçümsenmeyecek kadar ulvidir şiirin. Bu anlamda, Türk sanat dünyasının içinde yer alan tarih, bilim, estetik, düşünce kategorilerinin anlamla buluştuğu noktada şiirin yaratım ve üretim etkisi büyük oranda duyumsanabilmektedir. Şiirin gerçek tanımı ise, içinde barındırdığı dil kullanımları sayesinde okurunda çağrıştırdığı derin duygulanım ve bunun uzantısı olan yeni düşün ve anlam katmanlarının yaratılmasıdır. Bu haliyle şiir, edebi bir tür

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/7

olarak anlam yaratımı dinamiklerinden en önemli işleve sahip türdür denebilir. Türk kültürünün en etkili ve kalımlı imge dokusunu ise, şiir türünün oluşturduğunu yukarıdaki konu öbeğinde görmek mümkündür. Kalımlı ve etkili bir anlam evreni oluşturarak tarih sahnesinde layık olduğu yeri alan Türk şiiri, geleneği ve yapısı ile imge dünyasına en çarpıcı ve çeşnili imge katmanlarının yaratımına öncülük etmiştir.

KAYNAKÇA

- Aksan, D. (1999). *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili*, Engin Yayınevi: Ankara.
- Aksan, D. (2007). *Türkçeye Yansıyan Türk Kültürü*, Bilgi Yayınları: Ankara.
- Akyol, A. (1997). *Şiirimizde Büyük Şehir*, Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Yayınları: Erzurum.
- Bülbül, M. (2005). *İmgesel İletişim*, Çizgi Kitabevi: Konya.
- Bülbül, M. (2007). Karl Henckell'in "Berliner Abendbild" ve Tavfik Fikret'in "Sis" Adlı Şiirlerinde İmgelerle
- Büyük Şehir Sorunsalı, A. Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü dergisi, c. 10, sayı 7: Erzurum.
- Cansever, E. (2011). *Sonrası kalır - Bütün Şiirleri I-II*, YKY: İstanbul.
- Hançerlioğlu, O. (1977). *Felsefe Ansiklopedisi*, C. 3, Remzi Kitabevi: Ankara.
- İnce, Ö (1993). *Yazınsal Söylem Üzerine*, Can Yayınları: İstanbul.
- İnce, Ö. (2001). *Şiir ve Gerçeklik*, İş Bankası Yay. : İstanbul
- Karakoç, S. (1965). *Yunus Emre*, Bedir yayınevi,: İstanbul.
- Kızılçim, Y. (2016). *Şiir Söylemi ve Çözümleme Yöntemi*, Çizgi Kitabevi: Konya.
- Özdemir, E. (2002). *Eleştirel Okuma*, Bilgi Yayınları: Ankara.
- Şanlı, İ. & Dayanç, M. (2016). "Mehmet Kaplan'ın Yunus Emre ve Şiirlerini Konu Alan Yazıları Üzerine Bir
- Değerlendirme / An Analysis of the Mehmet Kaplan's Articles on Yunus Emre and His Poems", TURKISH STUDIES -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-, ISSN: 1308-2140, Volume 11/20 Fall 2016, ANKARA/TURKEY, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9896>, p. 567-582.
- Tanpınar, A. H. (2006). *Edebiyat Üzerine Makaleler*, (Haz. Zeynep Kerman), 7. B. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Tepebaşı, F. (2016). *Retorik, Konuşma Sanatı- Sözbilim*, Çizgi Kitabevi: Konya.
- Türkoğlu, S. (2016). *Şiir Dilinde Renk Anlatımları*, Çizgi Kitabevi: Konya.
- Uygur, N. (1985). *İnsan Açısından Edebiyat*, Remzi Kitabevi: İstanbul
- Wellek, R. Warren, A. (2003). *Yazın Kuramı*, Altın Kitap. Yay: İstanbul.

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

Bülbül, M. (2017). “Türk Kültürünün İmge Dokusu: Şiir / Image Tissue of Turkish Culture: Poetry”, *TURKISH STUDIES -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*, ISSN: 1308-2140, (Prof. Dr. Tahsin Aktaş Armağanı) Volume 12/7, ANKARA/TURKEY, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.11338>, p. 93-106.